

ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ

*М.І. Вихлюк, канд. екон. наук, доцент
ПВНЗ «Європейський університет», м. Львів*

В сучасних умовах забезпечення податкової безпеки як для суб'єктів господарювання, так і держави виходить на перший план. Існуючі протиріччя в області дослідження змісту та структури податкової безпеки, відсутність єдиного підходу до протиріччя щодо забезпечення податкової безпеки, засвідчують, що ця категорія є порівняно молодою і розглядається у різних контекстах.

У наукових доробках як вітчизняних, так і зарубіжних науковців достатньо часто податкові ризики розглядаються як структурний елемент податкової безпеки держави з однієї сторони та податкових ризиків суб'єктів господарювання – з іншої сторони. Виходячи з цього, вчені зазначають, що податкова безпека характеризується станом захищеності держави і господарюючого суб'єкта як платника податків або податкового агента від податкових ризиків [2, с. 10]. В контексті цього розглядають загальні умови, що сприяють існуванню податкових ризиків у системі податкової безпеки [6]; вивчаються проблеми забезпечення податкової безпеки на основі дослідження податкових ризиків, формування факторних комплексів джерел податкових ризиків [8]; акцентується увага на класифікації ризиків у системі податкової безпеки [1]; ідентифікації та систематизації сутності податкових загроз на основі логічного впорядкування таких її елементів, як джерело загрози, фактор загрози, реалізація загрози [7]; зазначається, що мета податкової безпеки полягає у зниженні податкових ризиків задля підвищення ефективності економічної безпеки платників податків; визначаються податкові ризики як джерело основних загроз податкової безпеки [3-5; 9] тощо.

Змістовно на наше переконання з позиції організацій розуміння податкової безпеки у контексті податкових ризиків подано у праці Лисун С. В [10, с. 9]. Так, на переконання автора податкова безпека організації розглядається як певний процес, що полягає у мінімізації податкових ризиків, сплаті своєчасно нарахованих податків за умови, коли фінансовий стан платника податків захищено законом, що підвищує зростання чистого прибутку та економічної безпеки платника податків; податкова безпека організації – це податкова оптимізація, що гарантує повноцінну роботу підприємства, зберігає ознаки розвиненою економічною життя суб'єкта при змінній податковій середовища з ефективними механізмами управління податковими ризиками. З цієї причини оцінка податкових ризиків, податковий аналіз, рівень організації облікового процесу та якість фіксації всіх сторін фінансово-господарської діяльності лежать в основі податкової безпеки.

Серед основних джерел виникнення податкових ризиків, слід виділити зовнішні та внутрішні джерела. Наслідками реалізації податкових ризиків у результаті впливу зовнішніх джерел, таких як: зміна у податковій політиці держави – введення нових податків та обов'язкових платежів; збільшення ставок оподаткування; зміна методики розрахунку бази оподаткування; зміна строків нарахування та сплати податків, як правило, є збільшення витрат підприємства та прямі фінансові втрати. Щодо внутрішніх джерел, слід виділити наступні: неузгодженість бухгалтерського обліку та податкових розрахунків; негативні зміни у діяльності підприємства; недосконалість податкового планування; невідповідний рівень кваліфікації працівників, що також може призвести до прямих фінансових втрат та фінансових санкцій у вигляді донарахування суми податків, штрафів, пені [11, с. 134].

Зокрема, на наше переконання, під податковими ризиками варто розуміти ймовірність виникнення негативних наслідків для податкової системи через неефективність її побудови і функціонування, дії існуючих загроз та впливу на неї зовнішніх і внутрішніх чинників. Отже, загрози є передумовою виникнення ризиків. Відмінністю між ними є те, що ризики є ймовірними і їх можна виміряти кількісно за умови їх настання, тоді як загрози є фактично сформованими небезпеками, які під впливом чинників спонукають до настання зазначених ризику. Їх взаємообумовленість спричиняє до виникнення фінансових втрат як для суб'єктів господарювання, так і держави, зокрема, внаслідок неефективності їх податкової політики. Узагальнюючи напрацювання у зазначеній царині, варто систематизувати податкові ризики, що характерні для держави та суб'єктів господарювання і є невід'ємними складовими податкової безпеки (таблиця 1).

Отже, податкова безпека, як об'єктивне явище, характеризує можливість збереження суб'єктами податкової системи результатів своєї діяльності, усвідомлюючи ними, що ці результати формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх загроз та підлягають ризикам. Основна роль держави полягає у мінімізації податкових ризиків шляхом уникнення ситуацій, що фактично створюють загрози податковій безпеці суб'єктів господарювання, особистості та національної економіки зокрема. При цьому, суб'єкти господарювання, як найбільше джерело податкових платежів, ведучи господарську діяльність, врахо-

вують відносно себе можливість існування небезпек і загроз, функціонують до тих пір, доки можуть кількісно виміряти і співставити втрати від виникнення ризику із результатами господарської діяльності. За невизначеності розміру податкових ризиків господарюючі суб'єкти або згортають власний бізнес, або переходять в тінь, що є відповіддю на неефективність фіскальної політики держави. За таких умов виникає зворотній ризик недоотримання державою податкових платежів до бюджетів різних рівнів.

Таблиця 1

Види податкових ризиків, що характерні для держави та суб'єктів господарювання

Держава	Платник податків
<ul style="list-style-type: none"> – недоотримання доходів бюджетів різних рівнів, внаслідок скорочення податкових платежів; – обмеженість виконання своїх функцій державою; – постійне зростання бюджетного дефіциту, розриву між доходами та видатками; – скорочення фінансування державних програм; – зростання фіскальних злочинів і зловживань. 	<ul style="list-style-type: none"> – збільшення податкового тиску, а відтак, зростання і податкових зобов'язань; – можливість донарахувань і необґрунтованих платежів та штрафів за ненавмисне порушення законодавства; – помилки та недоліки при складанні податкової звітності, плануванні та організації господарської діяльності, бізнес- проектуванні; – можливість потенційного банкрутства.

Джерело: узагальнено автором на підставі проведених досліджень [1-10].

Таким чином, при забезпеченні та підтримці високого соціально-економічного рівня життя не можна не враховувати існуючі податкові проблеми, зумовлені фіскально-імперативною неадекватністю держави по відношенню до платників податків, що підштовхують до виникнення деструктивних факторів та загроз у податковій системі, тривожну динаміку вирішення податкових спорів та податкових правопорушень, інтеграцію економіки в міжнародний податковий простір [1, с.10]. При цьому, податкові ризики варто розглядати різнобічно, адже рівень податкової безпеки та ризики, пов'язані із нею, носять одночасно соціальні, структурні, регіональні (територіальні), в секторі ведення бізнесу та кримінальні загрози як для національної, так і фінансової безпеки зокрема.

Перелік посилань:

1. Темовеєва І. Ю. *Налоговая безопасность государства, бизнеса и общества: концепция и методология* : автореф. дис. на соискание ученой степени док. эк. наук. : спец. 12. 00. 14 – «Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности, в т. ч. экономическая безопасность)» / І. Ю. Темовеєва. – М., 2011. – 53 с.
2. Пименов Н.А. *Фискальные риски в системе налоговой безопасности предприятий и государства* / Н.А. Пименов // *Налоги*. – 2010. – № 4. – С. 10-13.
3. Власова О. Є. *Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання* / О. Є. Власова // *Науково-технічний збірник*. – 2012. – №108. – С. 401-407.
4. Чиж А. Ю. *Податкова безпека як функціональна складова економічної безпеки підприємства* [Електронний ресурс] : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції [«Менеджмент : розвиток, теорія та практика»], (Луганськ, з 15 листопада по 15 грудня 2013 р.) / А. Ю. Чиж. – Режим доступу : [file:///G:/ПОДАТКОВА%20БЕЗПЕКА/роздруковані%20матеріали/матеріали%20web/Чиж%20А.Ю.%20Податкова%20безпека%20як%20функціональна%20складова%20економічної%20безпеки%20підприємства%20202013%20р.%20Менеджмент%20%20розвиток,%20теорія%20та%20практика%20\(15.11%20-%202015.12.\)%20-%20Конференції%20-%20Електронні%20конференції.html](file:///G:/ПОДАТКОВА%20БЕЗПЕКА/роздруковані%20матеріали/матеріали%20web/Чиж%20А.Ю.%20Податкова%20безпека%20як%20функціональна%20складова%20економічної%20безпеки%20підприємства%20202013%20р.%20Менеджмент%20%20розвиток,%20теорія%20та%20практика%20(15.11%20-%202015.12.)%20-%20Конференції%20-%20Електронні%20конференції.html).
5. Кабанова Н.А., Раменская П.Ю. // *Россия и ВТО: экономические, правовые и социальные аспекты*. – 2013. – С.1143-1150.
6. Десятник О. М. *Джерела податкових ризиків та теоретико-методологічний інструментарій їх дослідження* [Текст] / О. М. Десятник // *Вісник ТНЕУ*. – 2009. – № 1. – С. 81-95.
7. Гурнак О. В. *Аналіз загроз податковій безпеці держави* [Текст] / О. В. Гурнак, А. Ю. Гурнак // *Економічний аналіз* : [зб. наук. праць]. – 2013. – Том 14. – №1. – С. 231-240.
8. Гранатуров В. М. *Податковий ризик держави: визначення та класифікація* [Текст] / В. М. Гранатуров, І. Б. Ясенова // *Фінанси України*. – 2007. – № 10. – С. 86-95.
9. Чиж А.Ю. *Управління податковими ризиками в забезпеченні податкової безпеки підприємства* [Електронний ресурс] : матер.и I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції [«Менеджмент : розвиток, теорія та практика»], (Луганськ, з 15 листопада по 15 грудня 2012 р.) / А.Ю. Чиж. – Режим доступу : [file:///G:/ПОДАТКОВА%20БЕЗПЕКА/роздруковані%20матеріали/матеріали%20web/Чиж%20А.Ю.%20Управління%20податковими%20ризиками%20в%20забезпеченні%20податкової%20безпеки%20підприємства.%20%202012%20р.%20Менеджмент%20%20розвиток,%20теорія%20та%20практика%20\(15.11%20-%202015.12.\)%20-%20Конференції%20-%20Електронні%20конференції.html](file:///G:/ПОДАТКОВА%20БЕЗПЕКА/роздруковані%20матеріали/матеріали%20web/Чиж%20А.Ю.%20Управління%20податковими%20ризиками%20в%20забезпеченні%20податкової%20безпеки%20підприємства.%20%202012%20р.%20Менеджмент%20%20розвиток,%20теорія%20та%20практика%20(15.11%20-%202015.12.)%20-%20Конференції%20-%20Електронні%20конференції.html).
10. Лисун С. В. *Налоговая безопасность: российский и зарубежный опыт* / С. В. Лисун // *Налоговое планирование*. – 2015. – № 1. – С. 7-18.
11. *Податкові ризики: зміст та методи ЗНИЖЕННЯ* // В. А. Нехай, К. В. Гнедіна. // *Науковий вісник Полісся*. – 2015. – №2 (2). – С.132-138.